

ВКП(б) Изъваса рай-
комлён да райиспол-
комлён орган

ГОРД ПЕЧОРА

№ 22 (1437)
Март
23-ёд лун
1939 во

Партіялён XVIII-ёд сјезд вылын ВКП(б) ЦК уж јылыс СТАЛЬН юртлён отчетнöj доклад

I. Советской Союзлён международной положеніи.

Юртјас! Партіялён XVII-ёд сјезд кадсан көліс віт во. Кадколаст, қызі азданын, абу ічті. Тајо каднас мір вевжаліс пережіваитны төдчана вежсомјас. Государствојас да странајас, асланыс костын налён отношеніејасыс лоісны унаторјын үк мөддөн.

Күшдім іменін вежсомјас лоісны тајо кадколастнас международной обстановкаын? Мыј іменін вежс мілан страналён ортсыса да пышкесса положеніеын?

Капіталістіческой странајаслы тајо кадколастыс волі қызі економика јуконын, сізі і політика јуконын зев сержозид потрасеніејас кадколастон. Економіческой јуконы тајо војасыс воліны депрессіја војасон, а сесса 1937 во мөд жынсан заводітмөн, —выл економіческой крізіс војасы, США-ын, Англияны, Францијаын промышленностін выл упадок војасон, —сізкө, выл економіческой осложненіејаслон војасон. Політической јуконы тајо војасыс воліны сержозид політической конфліктјас да потрасеніејас војасон. Мөд во ын мунд выл імперіалістіческой војна, коди заводітчіс зев ыжыд терріторія вылын Шанхајсан Гібралтарды да шымыртіс 500 мілліон саяс населеніе. Насілственин вылыс шоравс Іевропалён, Африкалён, Азіялён карта. Вужвыжыныс вёртідома војна борса сіз шусана мірнөй режімлес став сістемасо.

Советской Союзлы, мөдард, тајо војасыс воліны сіјө быдмблон да үорізальмблон војасон, сіјө экономіческой да културнобою вождь қыптомблон војасон, сіјө політической да војенісін вынір вождь быдмблон војасон, став мірын мір доржом вёсна сіјө тышлён војасон.

Ташом общиц картінаыс.

Бідлалам международной обстановкаын вежсомјас јылыс конкретной данноджас.

1. Капіталістіческой странајасын выл экономіческой крізіс. Вузасан рынокјас вёсна, сырјо істочникјас вёсна, мір вылыс јуклом вёсна тыш јосиом.

Економіческой крізіс, коди заводітчіс капиталистіческой странајасын 1929 во мөд жынсан, қыссіс 1933 во помд. Та борын крізіс вужіс депрессіја, а сесса заводітчіс промышленностін мыжкоб-мында ловзом, сырьи мыжкоб-мында қыптом. Но промышленностін тајо ловзомыс ез вуж үорізальм, қызі сіјө овлб обычно ловзан кадколаст. Мөдард, 1937 во мөд жынсан заводітмөн заводітчіс выл экономіческой крізіс, коди шымыртіс медвож СА-бс, а сырьи—Англиябс, Франција бс да вел уна муккоб странајасо.

Ташом ногон, неважкінса экономіческой крізіс ударјасыс справітчыны вевжавтбог, капиталистіческой странајас лоісны выл экономіческой крізіс вождь.

Тајо торжыс ёестественно вождіс ужтомуләм юнмомб. Капіталістіческой странајасын ужтомулесјаслон чінлөм лыд 30 мілліон мортсан 1933 воин 14 мілліонд 1937 воин, оні вылыс қыптыс выл крізіс резултатын 18 мілліон мортб.

Выл крізіслөн характернөй особенностис сынын, мыј сіјө жона торжало вожда крізіс, но торжало не бурлан, а омбллан.

Оти кб, выл крізіс заводітчіс не промышленност үорізальм борын, қызі сіјө волі 1929 воин, а депрессіја да мыжкоб-мында ловзом борын, коди, вел жб, ез вуж үорізальм. Тајо лоб, мыј өніа крізіс лоб жонжыка сокыд да сокыд лоб сокыд жык тышкасны,

вожда крізіскөд дорыс.

Вождь, өніа крізіс заводітчіс не мірнөй кадд, а заводітчом ын мөд імперіалістіческой војна кадд, кор Жапонія, Китајкөд мөд во ын војутомб фезорганізујт өнебжатнөй кітајскөй рынок да вождь сіјөс пошті өндоступній муккоб странајасса товарјаслы, кор Италија да Германія вождісны ын ассыныс народнөй овмбес војеннөй экономіка рељас выл, тајо фелд вылас сырјольыс да валуталыс ассыныс запасјас візомб, кор став муккоб гырыс капіталістіческой державајас заводітбны перестраївтчыны војеннөй лад выл. Тајо лоб, мыј капіталізмлөн өніа крізіс нормалнөја петом выл ресурсјасыс лобны жона ещажык, вожда крізіс кадын дорыс.

Медбрын, вожда крізіс торжаломб, өніа крізіс абу всеобщой, а шымыртб, өнд, медсас экономікески вынібра странајас, кодјас ишта ез на вужны војеннөй экономіка рељас выл. Мыј інмө агрессівнөй странајаслы, қызі Жапонія, Германія да Италија, кодјас перестроїтсны ын ассыныс экономікас војеннөй лад выл, то најд, ассыныс војеннөй промышленност жона развијатомб, оз на пережівтбны перепроизводство крізіслыс состојање, кот і маңытчоны сетч. Тајо лоб, мыј секі, кор экономікески вынібра, өнагрессівнөй странајас кутасны петны крізіс полосаыс, агрессівнөй странајас, војеннөй гор'ачка муномын ассыныс золотой да сырјовой запасјесс бырдомб, долженс лоасны пырны зев чорыд крізіс полосао.

Тајо наглажди іллюстрірујтс кот ін капиталистіческой странајасын тыдалана золотой запасјас налічие јылыс данноджас.

Капіталістіческой странајасын тыдалан золотой запасјас.

(мілліон важ зарни долларјас)

	1936 өндер ном	1938 өндер сентябр
СТАВЫС	12.980	14.301
США	6.649	8.126
Англия	2.029	2.396
Франција	1.769	1.435
Голландия	289	595
Бельгия	373	318
Швеција	387	407
Германія	16	17
Италија	123	124
Жапонія	273	97

Тајо табліцаыс тыдало, мыј Германіялён, Италијалён да Жапоніялён, отлад бостомб, золотой запасјасыс, петкодблы 1чтжык сумма, сомын бті Швецијалян запасјас дорыс.

Со откымын ціфровой данноджас, кодјас іллюстрірујтны капиталистіческой странајасса промышленностыг крізісін положеніе борга 5 вочджон да СССР-ын промышленнөй кыптомлыс двіженіе.

Промышленнөй продукціјалон објом 1929 во діні пропцентјасон.
(1929=100)

	1934	1935	1936	1937	1938
США	66,4	75,6	88,1	92,2	72,0
Англия	98,8	105,8	115,9	123,7	112,0
Франција	71,0	67,4	79,3	82,8	70,0
Італіја	80,0	93,8	87,5	99,6	96,0
Германія	79,8	94,0	106,3	117,2	125,0
Жапонія	128,7	141,8	151,1	170,8	165,0
СССР	238,3	293,4	382,3	424,0	477,0

Тајо табліцаыс тыдало, мыј СССР-ын мірын үк бті страна, коді оз төд крізісјас да кодлён промышленностыс пыр мунд өвлан.

Тајо табліцаыс тыдало, вождь, мыј США-ын, Англияны, Францијаын заводітчес ын да развијајтчо сержозид економіческой крізіс.

Тајо табліцаыс тыдало, вождь, мыј Италијаын да Жапоніяын, кодјас вождьк Германіяыс вождісін ассыныс народнөй овмбес војеннөй экономіка рељас выл, заводітчес ын 1938 воин промышленностін увлањ мунан кад.

Тајо табліцаыс тыдало, медбрын, мыј Германіяын, коді Италијаын да Жапоніяын соронжык перестроїтс ассыс экономікас војеннөй лад выл, промышленност өні ишта пережівтб майдак, правда, өнекі, но вел жб өвлан муномлыс состојање,—соккод лобаломб, қызі тајо волі борга кадд Жапоніяын да Италијаын.

Оз вермы лоны сомиеніе, мыј, оз көло мыјкод артышттобор, Германіялён промышленност должен сувтны өвлан мунан сіјө жб туј выл, код выл сувтісны ын Жапонія да Италија. Оз мыј лоб вождін странајас овмбес војеннөй экономіка рељас выл? Тајо лоб сетьн промышленносты одибоккоб, војеннөй напрвлење, став мерајасон паскодны војвалы колана предметјас вочом, коди абу жітчома населеніе потребленијекод, став мерајасон векіндіні населеніелди потреблајтан предметјас вочом да торжыры рынок выл лезом,—сізкө, чінтыны населеніелди потребление да сувтісны странаас экономіческой крізіс вождь.

Ташом конкретија картінаыс капиталистіческой странајасын выл экономіческой крізіс двіженіелон.

Годбрована, мыј хоџајственнөй деложаслон ташом неблагопріјатија бергідчомыс ез вермы өнекі, державајас костын отношеніејас юсмомб. Вожда крізіслыс ын үргіс став картіјасса да вайждіс вузасан рынокјас вёсна, сырјо істочникјас вёсна тыш юсмомб. Жапоніялён Манчжурія да Војыв Кітай бостом, Италија да Абіссінія бостом,—ставыс тајо петкодбліс державајас костын тышлыс юслун. Выл экономіческой крізіс должен вайжды да збыльыс вайжды имперіалистіческой тыш вождь вождь юсмомб. Горніыс мунд оз ын рынокјас вылын конкуренција јылыс, оз торговобою војна јылыс, оз демпінг јылыс. Тышлыс тајо средствојассо вождь ын признајтма тырмаломб. Горніыс мунд ын мір, вліяније сферажас, колоніјајас војеннөй дејствіејасын јылыс јуклом јылыс.

(Вождь візід 2-өд лістбокыс)

СТАЛІН юрт докладлён продолженіе

Японія кутіс оправдываєтны ассыс агресивній деїствіејассо сіјон, мыј өкмис державалыс договор заключітігөн сіјос көлісны пајтөг да ез сетны паскодны ассыс терріоріјасо Кітај щот весто, секі кор Англія да Франција владејтөн зев гырыс колоніјајасон. Италија ускодіс төдвылас, мыј сіјос көлісны пајтөг первој імперіалістіческій војна борын добыча јуклігөн да мыј сіјо должен возместітны асссо Англіјалён да Францијалён вліяніе сферајас щот весто. Германія, коди сержозні пострадајтіс первој імперіалістіческій војна да версалскій мір резултатын, отутвтіс Японія да Италија діно да потребујтіс ассыс терріоріјасо Европаын паскодом, колоніјајас бор сетом, кодјасо мыйддома сылыс первој імперіалістіческій војнаын победітельјасон.

Таңі кутіс артыны күжім агресивній государстволон блок.

Очеред вылә суvtіс вопрос војна отсогон мір вылыс јуклім јылыс.

2. Международній політіческій положеніелон юсмом, мірній договорас војна борса сістемалон кіссом, выл імперіалістіческій војналон заводітчом.

Со отчетній кадколастса медса важній событиејаслон перечен, кодјас пуктісны выл імперіалістіческій војналы заводітчом. 1935 воын Италија ускодіс Абіссініја выл да бостіс сіјос. 1936 вога гожбомын Германія да Италија котыртісны Испаніјаын војенній інтервенція, сек Германія утвердітіс Испанія војвылын, да іспанскій Мароккоын, а Италија—Испанія лунвылын да Балеарскій діяс вылын. 1937 воын Японія, Манчжурија бостом борын, сүјсіс Војывын Центральній Кітајо, бостіс Пекін, Танцзин, Шанхай да кутіс зырны оккупація зонасы ассыс іностранній конкурентјассо. 1938 во заводітчом Германія бостіс Австрія, а 1938 вога арын—Чехословакіяны Судетскій област. 1938 во помын Японія бостіс Кантон, а 1939 во заводітчом—Хайнаң di.

Таңдом ногон, војна, коди сеңом төдлітог матыстычіс народјас діні, кыскіс аслас орбітад вітсо мілліон сајас насељеніе, аслас деїствіеліс сфера зев ыжыд терріорія выл, Танцзин, Шанхайсан да Кантонсан Абіссініја пыр Гібралтарды паскодомон.

Первој імперіалістіческій војна борын государство-победітельјас, медсао Англія, Франција да США, лододісны странајас костын отношењејаслыс выл режім, мірлыс војна борса режім. Тајо режімислон главній подувјаснас вәліни даљне Востокын—өкмис державалын договор, а Европаын—версалскій да вел уна мукд договорјас. Націајаслон ліга должен волі регулюрұтны странајас костын отношењејас тајо режім рамкајасас государствојаслон бтувја фронт подув вылын, государствојаслыс безопасност көллективија доріжом подув вылын. Но күжім агресивній государство да наён заводіттом выл імперіалістіческій војна путькылтісны вывлаш пыддомин војна борса мірній режімлыс став тајо сістемасо. Японія косаліс өкмис державалын договор, Германія да Италија—версалскій договор. Медым мездыны аслыныс кіјассо, став тајо күжім государствоис петісны Націајас лігасы.

Выл імперіалістіческій војна лоіс фактой.

Мілан кодо не сеңом кокні пыр жоюрідчыны цеп јылыс да ускодчыны вескыда војнао, унасікас договорјаскід лыфыстог, обищественій міненіекід лыфыстог. Буржуазній політікјаслы төдса тајо тырмымон бура. Төдса тајо сіз жо фашістскій заправілжаслы. Та вәсна фашістскій заправілжас, војнао ускодчытог, решітісны ізвестній ногон обработајтны обищественій міненіе, міногон кө вајодны сіјос заблужденіе, пірјавны сіјос.

Германіјалон да Италијалон војениній блок Англіјалон да Францијалон Европаын інтересјаслы паныд? Помілуютой, күшом нө тајо блок! „Мілан“ абу ңекущом војениній блок. „Мілан“ ставыс сомын безобідній „Берлін—Рім ос“, міногон кө ос јылыс ңеңжыд геометріческій формула. (Герам).

Германіјалон, Италијалон да Японіјалон војениній блок США-лон, Англіјалон да Францијалон даљне Востокын інтересјаслы паныд? Нінім сеңомыс! „Мілан“ абу ңекущом

војениній блок. „Мілан“ ставыс сомын безобідній „ треугольник Берлін—Рім—Токіо“, міногон кө геометріјаын ічотіка увлекајтчом. (Обшишій серам).

Англія, Франција, США інтересјаслы паныд војна? Пустак! „Мі“ нүдам војна Комітернлы паныд, а не тајо государствојаслы паныд. Он кө верітөй, лыфыд „антікомітерновскій пакт“, кодо заключітіма Италија, Германія да Японія костиы.

Таңі думајтісны обработајтны обищественій міненіе господа агрессорјас, көт ез сөкід вәв гөгбровы, мыј маскіровкаён став тајо ңеукліжкій ворсдымыс вурлому яежыд сүнісіасын, од тешкод корсны Комітернлы „очагас“ Монголіјаса пустыңајасын, Абіссініјаса гојајасын, іспанскій Мароккоса дебріјасын. (Герам). Но војна ңеумолімбі. Сілбс оз поz ңебны ңекущом түпкідјасын. Од ңекущом „осасын“, „ треугольникјасын“ да „антікомітерновскій пактјасын“ оз поz ңебны сіjо фактс, мыј Японія бостіс тајо каднас Кітајлы зев ыжыд терріорія, Италија—Абіссініја, Германія—Австрія да Судетскій област, Германія да Италија отлаын—Іспанія,—ставыс тајо ңеагрессівій государствојаслы паныд. Војна сіз і коліс војнаси, агрессорјаслон војениній блок—војениній блокон, а агрессорјас—агрессорјасын.

Выл імперіалістіческій војналон характерній чертаыс сыны, мыј сіjо ез на ло нөшта всеобщы, міровой војнаён. Војна нүддіны государство-агрессорјас, ңеагрессівій государствојаслыс, медвоz Англіјалыс, Францијалыс, США-лыс інтересјассо бынғон топодомон, а борјајасыс петітчоны борд да отступајтөн, агрессорјаслы уступка борса уступка сеңомон.

Таңдом ногон, мілан сінjas воъын мунд мір да вліяніејаслыс сферајас востсөн јуклім ңеагрессівій государствојаслон інтересјас щот весто отпор сеты ңекущом зіллөмжастог да вегір борјајасын міндако попустітельство дырji.

Неверојатні, но факт.

Мыјон објаснітын выл імперіалістіческій војналы таңдом однобокой да странній характерс?

Кызі верміс артыны, мыј ңеагрессівій странајас, кодјас располагајтны зев гырыс позанлунијасын, таңдом кокніа да отпортөг откажітчыны асланыс позицияјасы да асланыс објазательствојасыс агрессорјаслы уогда выл?

Оз-о објаснітсы тајо ңеагрессівій государствојаслон слабостон? Ферт, оз! Ңеагрессівій, демократіческій государствојас, отлаын бостомон, спор абу, вынажыкбі фашістскій государствојасыс і экономіческій і војениній отношењеын.

Мыјон жо објаснітны таңдом случајын тајо государствојасылыс агрессорјаслы сіс тематіческій уступкајассо?

Тајо поz ескі волі објаснітны, например, полім чувствоін революција воъын, коди вермас заводітчыны, ңеагрессівій государствојас кө пырасны војнао, да војна бостас міровой характер. Буржуазній політікјас, ферт, төдні, мыј первој імперіалістіческій војна сетіс революцијалыс победа медса гырыс странајасыс отын. Најо полдны, мыј мід міровой імперіалістіческій војна вермас нүддіны сіз жо революцијалон победао өті лібб ңекымын странаын.

Но тајо оні абу ңік өті да вегір абу главній помка. Главній помкаыс унжык ңеагрессівій странајаслон да, медвоz, Англіјалон да Францијалон коллективій безопасност політікаыс, агрессорјаслы коллективій отпор політікаыс откажітчомын, наён ңевмешательство позиция выл, „нейтралитет“ позиция выл вужомын.

Формалні ңевмешательство політіка поz волі ескі охарактеризутны таңдом ногон: „med был страна дорыссо агрессорјасы, кызі көсю да кызі вермө, мілан фелі сторона, мі кутам төргутина і агрессорјаскід і најо жертвајаскід“. Но фелі вылас ңевмешательство політіка означајт агрессорјаслы попустітельство, војна раздом,—сілк, сіјос міровой војнао портром. Ңевмешательство політікаын тыдало зілдом, көсюм—не мешајтын агрессорјаслы вочны ассыныс сөддел, не мешајтын, шуам, Японіјалы пырны војнао Кітајкод, а нөшта буржык Сө.

ветскій Сојузкод, не мешајтын, шуам, Германіалы вояны європейскій делёжасын, пырны војнао Советскій Сојузкод, сетьны војнаын став участнікјаслы пыддів војна нүйті, поошшрајтны најо таын гусеніка, сетны налы слабмодны да істоштіны өтам-модсі, а сесса, кор бајо тырмымон слабмасны, —выступітны сцена вылә свежој вынjasын, выступітны, ферт, „мир інтересјасын“, да фіктуйтны војнаса слабмом, участнікјаслы ассыныс условіејас.

I донтом і міча.

Бостны, например, Японія. Характерній, мыј Японіјадын Војыви Кітајо пыртөн став вліателній французскій да англійскій газетјас гораа горзісны Кітај слаблун јылыс, сопротілајтчыны сылбі неспособност јылыс, сы јылыс, мыј Японія сылён арміяён верміс ескі қык-кујім тәлісөн пікіртні Кітај. Сесса європейско-амеріканскій політікјас кутісны вічысны да наблюдатны. А сесса, кор Японія паскодіс војениній деїствіејас, уступітісны сылы Шанхай, Кітајын іностранній капиталлыс сөләм, уступітісны Кантон, Лунвын Кітајын монополній англійскій вліяніелыс очаг, уступітісны Хайнаң, сетісвы қышавны Гонконг. Не правда ли, ставыс тајо зев лоало агрессорјас поошшрајткод: пыр пі, ылбажык војнао, а сені вірідлам.

Лібб, например, бостны Германія. Уступітісны сылы Австрія, сылыс самостојательності доржыны објазательство емлүн выл вірідтөг, уступітісны Судетскій област, шыбытісны судбалы проізвол выл ў Чехословакія, став да быдеікес објазательствојас нарушітімон, а сесса кутісны горзомон пірјасны печатын „роч армія слаблун“ јылыс, „роч авіація разложітчом“ јылыс, Советскій Сојузын „беспорадокјас“ јылыс, ңемецјасдыс вогд асыввил бітталамон, налы кокні добыча сеты қосындын да шуаломон: ті сомын заводітой болшевікјаскій војна, а воңд ставыс мунас бура. Коло прізнајтны, мыј тајо сіз жо зев юна лоало бітталамон, агрессорјас поошшрајткод.

Характерній шумыс, кодо закладіс англо-французскій да северо-амеріканскій пресса Советскій Украина јылыс. Тајо прес-саса деїателјасыс голс быртөзіс горзісны, мыј ңемецјас мундны Советскій Украина выл, мыј оні иметоны најо кіласас сіз шусана Карпатскій Украина, коди артало 700 сурс гөгбір насељеніе, мыј ңемецјас не сорбінжык, кызі тајо вога тұлсын өтлааласны Советскій Украина, коди името 30 мілліон сајас насељеніе, сіз шусана Карпатскій Украина дін. Мунд сы выл, мыј тајо подозрітелній шумыс иметіс аслас цеңдін қыпдиды Советскій Сојузлыс ярост Германіјалы паныд, отравітны атмосфера да спровоцируйты Германіјакод конфлікт сы выл тыдатом подувјастог.

Ферт, тырвыж позана, мыј Германіјадын емс сумасшедшојас, кодјас мінвалоны өтлаавны слоніс, міногон кө Советскій Украина, козавка дін, міногон кө сіз шусана Карпатскій Украина дін. I збылыс кө сені емс таңдом сумасбродјас, поz ңе сомніевајтчылы, мыј мілан странаын азысас сеңом сумасшедшојаслы смірітелній дөрөмжаслон тырмымон лыд. (Аплодісментјаслон взрыв). Но шыбытны кө бікк сумасшедшојасдыс да бескідчыны нормалній јоз дін, то абу өмөй ясні, мыј тешкод да глупо сорытны сержозні Советскій Украина сіз шусана Карпатскій Украина дін өтутвтом јылыс? Мінвіштій сомын. Локтіс козавка слон дін да шуоб сымы, дорыштчомон: „Ex te, вокбі тे менам, күшом те менем жал... Олан те помешкіастог, копіталістіастог, националній нафтітімтог, фашістскій заправілжастог,—күшом нө тајо олом... Віріда ме те выл і ог вермы ңе пасыны,—абу тенізд спасеніе, ме дін отлаасомыс кынзі... (Обшишій серам). Но мыј нө, мед сізі 1 лоб, разрешајта тенізд өтлаавны ассыд ңеңжыд терріторіјато менам шымыртны поzтом терріторіја дін... (Обшишій серам да аплодісментјас).

Ношта юнжыка характерній, мыј Европа да США прессаса өткымын політікјас да деїателјас, „Советскій Украина выл поход“ вічысомын терпеніе воштімон, асындык заводітін разоблачајтны ңевмешательство політікалыс збыл подоплекас. Најо

(Возо вірід з-өд лістбокыс)

СТАЛІН јорт докладлон продолженіе

вескыда шубны да гіжбын сөдөн яжыд выл, мың һемецјас чорыда најоц „разочарујтісін”, си вәсна мың, си пыдді, медым мунны возб асыв выл, Сөветскөй Союзлы паныд, најо, ағаннаныд-о, бергөдчісін ритыв выл да требујтін аслыныс колоніялас. Поз думыштын, мың һемецјаслы сөтінін Чехословакіялыс рајоніас, кызі дон Сөветскөй Союзкөд војна заводітни обязательствоіс, а һемецјаслы отказывајтчоны оні мынтыны вексель серті, најоц кытчоқо ылбожык ыстомён.

Ме ылын сыйс, медым моралізирујтны һемешательство політика күза, сорнітны ізмена юлыс, предательство юлыс да с. в. Наїнбі лыддыны морал јөзли, коджас оз прізнајты человеческой мораль. Політика ем політика, кызі шубны вәж, әжыгајтчом буржуазије дипломатјас. Колд, век жо, пасыны, мың ыжыд да опасној політической ворсом, коджас заводітма һемешательство політика соратнікјасын, вермас помасны налысережінде провалон.

Ташом оні господствујтыс һемешательство політикалөн збыл чужомыс.

Ташом політической обстановкаыс капиталистіческой странајасын.

3. Сөветскөй Союз да капиталістіческой странајас.

Војна лөгөдіс выль обстановка странајас костын отношеніејасын. Сійо пыртіс тајо отношеніејасас тревогалыс да һеувереністлыс атмосфера. Војна бөрса мірнөй режиміліс подувјассо опрідомон да международнөй праволыс елеметарнөй понатіејас путькылтөмөн, војна сұтодіс вопрос улб международнөй договорјасыс да обязательствојасыс ценностс. Паціфіз да разоруженіе проектјас лоісны гортю гуаломјасын. Налыс местасо зајмітіс вооруженіелон ліхорадка. Кутісны вооружајтчыны ставон, ічтесан ыжыд гоударствојасо, си лыдын да медвөз гоударствојас, коджас нүйдін һемешательство політика. Некод ын оз веріт јелеңнөй речјасо си юлыс, мың агрессорјаслы мұнхенскөй уступкајас да мұнхенскөй соглашение пунктісны, быттік, „умиротвореніе“ выль ералы заводітчом. Оз верітни најо сір жо мұнхенскөй соглашение аныс участнікјас, Англія да Франција, коджас мүкдіјасыс не омбілжыка кутісны юномдомы ассыныс вооруженіесо.

Гөгөрвоана, мың СССР ез вермы мунны тајо грознөй событиејасыс бокті. Абу сомнењие, мың быд весіг һеуҗыд војна, коджас заводітма агрессорјасоң кінкі мірлөн ылпелісін, петкөдлө опасност міролубівій странајасы. Торјон ын сережінде опасност петкөдлө выль імперіалістіческой војна, коді вејжаліс ын қыскыны аслас орбіта Азіјаса, Африкаса, Европаса вітго мілліон саяжас насељеніе. Та вәсна мілан страна, мірдорjan політика һеуклоннөй нүйдімөн, паскодіс сыйкөд щош зев сережінде уж мілан Красноб Арміялыс, мілан Красноб Воєнно-Морскоб флотлыс бојевій даслунсо юномдом күза.

Сыкод щош ассыс международнөй позицијасо юномдом інтересасын Сөветскөй Союз решітіс предпрімітны і откымын мукд шағјас. 1934 во помын мілан страна пыріп Націјајас ліга, сыйс петомон, мың, сылди слаблун выл віզбіттөг, сійо век жо вермас шогмыны, кызі агрессорјасо разоблачітан места да кызі күшімкө, көт і слаб, мірлөн інструмент, коді вермө тормозітны војна разом. Сөветскөй Союз лыдда, мың ташом тревожнөй кадас оз поz преңебре-гајтны весіг сещом слаб международнөй организацијас, кызі Націјајаслон ліга. 1935 вәсна мајын вәлі заключитома договор Франција да Сөветскөй Союз костын взаімнөй отсөг юлыс агрессорјаслон лоны верман усткідомлы паныд. Такод щош вәлі заключитома сещом жо договор Чехословакіјакод. 1936 вәсна марта Сөветскөй Союз заключитома договор Монголскөй Народнөй Республика да взаімнөй отсөг юлыс. 1937 вәсна августьын вәлі заключитома договор взаімнөй һенападеніе юлыс Сөветскөй Союз да Кітайскоб Республика костын.

Тајо сіккыд международнөй условіејасас нүйдіс Сөветскөй Союз ассыс ортсыса політикас, мір дорjan фел отстаївајтөмөн.

Сөветскөй Союзлөн ортсыса політикас јасиб да ғогөрвоана:

1. Ми сулалам мір вәсна да став странајаскөд фелвөй жітідіяс жонмөдом вәсна, сулалам да кутам сувалны тајо позіција вылас, мыјеш тајо странајасыс мәдасны кутсыны ташом жо отношеніејасын Сөветскөй Союзкөд, мыјеш најо оз зілліны нарушітни, вескыда лібб косвенінде, Сөветскөй гоударство граніцајас целостлыс да непрікосновеностлыс інтересас.

2. Ми сулалам став орчча странајаскөд, коджас імеітін СССР-көд общіз; граніца, мірнөй, матаса да добросоедеккөд отношеніејасын Сөветскөй Союзкөд, мыјеш најо оз зілліны нарушітни, вескыда лібб косвенінде, Сөветскөй гоударство граніцајас целостлыс да непрікосновеностлыс інтересас.

3. Ми сулалам народјасо поддержівайтім вәсна, коджас лоісны агрессіјалын жертаујасо да коджас тышкасоны асланыс рөдіна һезавісімост вәсна.

4. Ми оғо полој агрессорјассан угрозајасыс да дасоғо вочавізны кык півса ударон војна ғазысјаслон удар выл, коджас зілліны нарушітни Сөветскөй граніцајасыс непрікосновеност.

Ташом ортсыса політикаыс Сөветскөй Союзлөн. (Бурноб дыр һужалан аплодисментјас).

Аслас ортсыса політикаын Сөветскөй

Сојуз мыжсо:

1. Аслас быдымыс хоајственнөй, політической да культурнөй вынјор выл;

2. Мілан сөветскөй обществоілөн морально-політической ғтувјалун выл;

3. Мілан странаса народјаслон дружба выл;

4. Аслас Красноб Армія да Воєнно-Морскоб Красноб флот выл;

5. Аслас мірнөй політика выл;

6. Став странајасса үжалыс ѡзлөн морально поддержка выл, коджас кровноб заинтересованоғ мір сохранітбымын;

7. Сійо странајаслон благоразуміе выл, коджас сійо лібб мід помкајас вәсна абу заинтересованоғ мір нарушітбымын.

* * *

Ортсыса політика юкбны партиялөн мөгјас:

1. Нұдны і возб мір да став странајаскөд фелвөй жітідіяс жонмөдан політика;

2. Соблудайты осторожност да һе леңи қыскыны конфліктјасо міланлыс страна војна провокаторјасы, коджас велалома-д қуравны жар јөз кіясби;

3. Став мерајасо жонмөдны мілан Красноб Арміялыс да Воєнно-Морскоб Красноб флотлыс бојевій вынјорс;

4. Жонмөдны дружбалыс международнөй жітідіяс став странајасса үжалыс ѡзлөн, коджас заинтересованоғ народјас костын мірнобын да дружбын.

II.

Сөветскөй Союзлөн пыщкёсса положеніе

Вужам мілан странајаслон пыщкёсса положеніе.

Сөветскөй Союзлөн пыщкёсса положеніе візбілас боксан ғтетін кадколаст петкөдлө странаса став народнөй овмөс возб кыптомыс, культура содомлыс, політическоб ғында жонмөмбыс картіна.

Отчетін кадколастын народнөй овмөс развиітіе юкбнын медса важноб ғезултатон коло прізнајты промышленност да әмбле-деїле выл, бнія кадса техника подув вылын реконструїртөм помалом. Мілан абу ын возб, лібб пошті абу возб важ заводјас налоб борёкољм техника, да важ крестанскоб овмөсјас налоб допотопнөй оборудование. Мілан промышленностлыс да әмбле-деїле подув ын составлајтö выл, бнія кадса техника. Позо шұны содтытг, мың производство техника візбілас боксан, промышленностлын да әмбле-деїле подув выл техниканы насыщеніст візбілас боксан, мілан страна ем медса возынмуыс лубдж мід страна серті, кбні важ оборудование башлоб производство кокјасын да тормозтө выл техника пыртан фел.

1. Промышленностлын да вірм овмөслөн возб кыптом.

a) Промышленност. Отчетін кадколастын мілан промышленностлын ғвіжіле петкөдлө һеуклоннөй жонмөмбыс картіна. Тајо кыптомыс петкөдлө не сбомын продукцијалыс содом вообщше, но, медвөз,—социа-

Отчетін кадколастын странајаслон об-шественно-політической развиітіе юкбнын медса важноб ғавојеваңіеон коло прізнајты експлуататорскоб классјасыс коласјас помб ғырдом, рабочийјасо, крестанас да інтеллігенцијас ғті общшой трудовій фронт ғтувтөм, сөветскоб обществоілөс морально-політической ғтувјалун жонмөдом, мілан странаса народјасыс дружба жонмөдом да, кызі ставыслыс талыс резултат,—странајас політической олом тырвыјо демократіяру-төм, выл Конституција лісідом. Некод ыз лист оспарівтны, мың мілан Конституција ем медса демократіческой мірын, а СССР-са Верховноб Сөвет, сір жо кызі і сојузид республикајас Верховноб Сөветјас боржы-сомјаслон резултатјас—медса показательног.

Став тајо ітогас мі имейтам пыщкёсса положеніе тирылві устоічівост да странаин властлыс сещом жонлун, кодлы верміс ескоб завідуети мірын лубдж правітельство.

Відлалам конкретноб даннобјас мілан странајаслон экономіческой да політической положеніе ылыш.

Со соответствуюшщоб таблица:

СССР-са ПРОМЫШЛЕННОСТЛОН 1934—1938 ВОЈАС ЧОЖОН СОДОМ.

	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1934	1935	1936	1937	1938	1933	1934
	ВО												

мілліон шајтјасон 1926—27 војас донјасон

Став продукција 42030 50477 62137 80929 90166 100375 120,1 123,1 130,2 111,4 111,3 238,8
сы ылдын:

1. Социалістіческой промышленност 42002 50443 62114 80898 90138 100349 120,1 123,1 130,2 111,4 111,3 238,9

2. Частной промышленност 21 34 23 31 28 26 121,4 67,6 134,8 90,3 92,9 92,9

процентјасон

Став продукција 100 100 100 100 100 100
сы ылдын:

1. Социалістіческой промышленност 99,93 99,93 99,96 99,96 99,97 99,97

2. Частной промышленност 0,07 0,07 0,04 0,04 0,03 0,03

Тајо таблицасыс тидало, мың мілан промышленност содом отчетін кадколаст чо-жон кык пів дөрье унжык, а продукцијалон став содомыс муніс социалістіческой про-дукција щот вест.

Тајо таблицасыс тидало возб, мың социалістіческой система ем СССР-са промышленностлын ғік ғті система.

Тајо таблицасыс тидало, медбөрн, мың частной промышленностлын окончател-иці гібел ем факт, коджас оз вермы отріцајтын ын весіг сінтөмјас.

Частной промышленностлыс гібел өз поz лыддыны случајностон. Сійо погібнітіс,

(Возб візб 4-да лістбокыс)

СТАЛІН юрт докладлөн продолженіе

мәдвоң, си үйнен, мың овмөслөн социалісті-
ческөй сістема ем высшой сістема капиталис-
тическөй сістема серті. Сіjо погібнітіc, мөд-
кө, си үйнен, мың овмөслөн социалістіческөй
сістема getic міжнародны позанлун ңекымын
войн переоборудујтны міжнароды став социа-
лістіческөй промышленностын, өніма кад-
са техніческөй база вылын. Тащом позан-
лунсө оз жет да оз вермы сетны овмөслөн
капиталістіческөй сістема. Сіjо факт, мың

производство техники візёдлас боксанъ, производство мышленной производстволон выль техникаи насыщеност објом візёдлас боксанъ, між промышленност сулало первој местын мірчи.

Бостны кө міжан промышленності содом-
лыс өдјас војна бүгінде уровень дінб пропрент-
јасын да сравнилты најоң глави бүгінде капиталис-
тическобу страна жасса промышленності содом-
өдјаскод, то лоб ташом картіна:

СССР-са да ГЛАВНОЙ КАПИТАЛИСТИЧЕСКОЙ СТРАНЯССА ПРОМЫШЛЕННОСТЬ
1913—1938 ВОЯС ЧӨЖОН СОДОМ

	1913 во	1933 во	1934 во	1935 во	1936 во	1937 во	1938 во
СССР	100,0	380,5	457,0	562,6	732,7	816,4	908,8
США	100,0	108,7	112,9	128,6	149,8	156,9	120,0
Англија	100,0	87,0	97,1	104,0	114,2	121,9	113,3
Германија	100,0	75,4	90,4	105,9	118,1	129,3	131,6
Франција	100,0	107,0	99,0	94,0	98,0	101,0	93,2

Артмө, тащом ногён, мыј производство техника да міжан промышленностлөн кыптаң öдјас серті мі суöдім да панжім үнін главноли капитадистической странајасо.

Мыңөн жоң мі көлчам? Мі пыр на нөшта көлчам экономической отнөшенијеын, мәдногой кө населеније душ вылө міжан промышленној производство размерјас отнөшенијеын. Мі вðчім 1938 воын 15 мілліон гөгөр тонн чугун, а Англија—7 мілліон тонн. Кажітчіс ескө фелөйс сулалө міжан буржыка, Англијаын дорыс. Но чугунлыс тајө тоннајассо кө јуклыны населењиे лыд вылө, то артмө, мыж Англијаын населењиелөн быд душ вылө 1938 воын воліс 145 кілограмм чугун, а СССР-ын—ставыс 87 кілограмм. Лібө нөшта: Англија вðчіс 1938 воын 10 мілліон да 800 сурс тонн стал да 29 мілліард гөгөр кіловатт-час (електроенергія вðчом), а СССР вðчіс 18 мілліон тонн стал да 39 мілліард саяс кіловатт-час. Кажітчіс ескө, фелөйс міжан сулалө буржыка, Англијаын дорыс. Но јуклыны кө став тајө тоннајассо да кіловатт-часжассо населењиे лыд вылө, то артмө, мыж Англијаын воліс населењиे быд душ вылө 1938 воын 226 кілограмм стал да 620 кіловатт-час, секі кор СССР-ын воліс ставыс 107 кілограмм стал да 233 кіловатт-час населењиे душ вылө.

Мыјын жоңелөүс? А сыйн, мыј насе-
леңијең міјан ңекымынпбў унжык, Англија-
ын дорыс, сізкө і потребностјасыс унжык,
Англијаын дорыс: СССР Сојузын 170
міллйон насељеніје, а Англијаын 46 міллйо-
ныс ңе унжык. Промышленностлөн еконо-
мический вынёрыс выражаетчо ңе промыш-
леннөј продукција објомын вообщше, странаса
насељеніје дінө безотносителніджа, а промыш-
леннөј продукција објомын, кодес бостома
насељеніје душ вылö тајд продукцијасо пот-
реблајтан размерјаскбд сылධи вескыд жито-
дын. Кымын унжык воб промышленнөј про-
дукција насељеніје душ вылö, сымын вылын-
жык страналын экономической вынёрыс, да
мөдәрә, кымын ешажык воб продукција
насељеніје душ вылö, сымын улынжык стра-
налди да сијд промышленностлөн экономи-
ческбд вынёрыс. Сізкө, кымын унжык насе-
леңије страналын, сымын унжык страналын
потреблајтан предметјас вылö потребност-
јас, сізкө, сымын унжык должен лоны та-
щбом страналын промышленнөј производ-
стволын објомыс.

Бостны, например, чугун вöчом. Медым панжыны Англýја бекемпескі чугун вöчан јукбóнын, кодоc вöчом составлајтліс сен 1938 воын 7 мiлльион тонн, мiянлы коло вајбдны чугун быдвоса сывдом 25 мiлльион тоннiң. Медым панжыны экономическая Германiја бекемпескі, коди вöчес 1938 воын ставсб 18 мiлльион тонн чугун мiянлы коло вајбдны чугун быдвоса

сырдом 40—45 мілліон тоннð. А медым паньыны СSHA-ös экономіческі, тðфтылын кутдомба ёе 1938 крізіснöй волыс уровень, кор СSHA вочісны ставсö 18,8 мілліон тонн чугун, а 1929 вosa уровень, кор СSHA-ын вöлі промышленностлön қыптом да кор сен вочсö 43 мілліон гöгр тонн чугун, мi долженсø вајдны чугун бытвоса сырдом 50—60 мілліон тоннð.

Бурещ тајо жо қоло шуны сталъ, про-
кат вбчом յылыс, машіностроєніе յылыс
да с. в., сы вбсна мыї промышленностлбн
став тајо отраслjasыс, кызі і mykod отрас-
лјас, завісітдны медбрыңсö чугун вбчо-
мыс.

Мі паніjm главноj капіталістическоj странајасоc проізводство тeхніка да про-мышленност разvіваjtчом бдjas смыслын. Таjо зев бур. Но таjо еща. Коло панjыны наjбс сiз жo экономіческоj отношениjеын. Mi таjоc вермам вoчны, i мi таjоc долже-nбc вoчны. Сöмын сijо слуchajыn, панjам кö экономіческi главноj капіталістическоj стра-naјасоc, мi вермам расчітываjты, мыj мijan страна лоö тырвыjö насышщен потреблeниjе предметjасоn, мijan лоö прöдуктаjаслоn изобілije, да мi получiтам поzанлун вoчны ком-муniзмлён первоj фазасаn сylöн möd фазадвужом.

Мыј требујтчо сы могыс, медым панјы-
ны экономіческі главнöй капіталістіческoй
странајасc? Та могыс требујтчо, медвøз,
мунны вoзб сержознöй да кутны поzтöм кöс-
jöм da даслун мунны жертајас вылö, мун-
ны сержознöй капітаљnöй вложеніејас вылö
міјанлыс социалістіческoй промышленност
став мeraјасён паскöдбом вылö. Ем-б міјан
таjö даннöjjasыс? Кывшутöг ем! Та могыс
требујтчо, вoзб, проізводство вылын тeхн-
каlöн да промышленност разvїje вылын
öдjaслöн емлун. Ем-б міјан таjö даннöjjasыс? Кывшутöг ем! Та могыс требујтчо, медб-
рын, kad. da, юртјас, kad. Колö стрöйтны
выл заводјас. Колö дорны промышленност-
лы выл kadрјас. Но та вылö колö kad, i не
içöt. Оз поz 2—3 вoзн панјыны экономічес-
кі главнöй капіталістіческoй странајасc. Та
вылö колö неуна ыжыджык kad. Бoстны,
например сiлб жö чугун да сiлбс вoчом,

СССР да съта став културален къз площаф ја

	Миллион гектарјасөн						
	1913 во	1934 во	1935 во	1936 во	1937 во	1938 во	1938 во динё пропрентјасөн
Став көзä плоштад	105,0	131,5	132,8	133,8	135,3	136,9	130,4
Сы жыдым:							
а) Тарновойяс	94,4	104,7	103,4	102,4	104,4	102,4	108,5
б) Техникойяс	4,5	10,7	10,6	10,8	11,2	11,0	244,4
в) Огородно-бахчевойяс	3,8	8,8	9,9	9,8	9,0	9,4	247,4
г) Кормовойяс	2,1	7,1	8,6	10,6	10,6	14,1	671,4

Tajö tablïçasys тыдалö, мыj кöза плош-
щадјас codichny мијан став културајас kyza da
medvoyz—кормовöj, технической да огородно-
бахчевой културајас виј кыза.

Тај је лоћ, мијан земљедељење лоћ
ионжуква квадифициранијоћи да продуктив

Сізкө, требујтчо кад, і не ічот, сыйылб, медым панжыны экономіческі главиңдік капиталістыческій странајассоң. И кымын вылынжык лоб мілан уж производителност, кымын јонжыка кутас совершенствујтчыны мілан производство техника, сымын өдіўжык лоб поғана пәртны олбом тајб зев важиңдік экономіческій магсө, сымын јонжыка лоб поғана чінтыны тајб магсө олбом пәртанды спорыжас.

б) Візму овмөс. Візму овмөслөн разви-
вајтчом муніс отчетнöй кадколастын, сiң жö
кырi і промышленностлөн развиtие, кыптан
вiз күнä. Таjо кыптöмыс выражайтч бе сö-
мын сельскохозяїственнöй продукцiя codö-
мын, но, medvøz, социалiстiческoй вiзму ов-
мөс быдмөмын да юнмөмын, бтарсан, jedi-
nolichnöй овмөс гiбелын, mödarsan. Секi кор
колхозаслён әрновöйjas күнä кöңа плош-
щад codic 75 мiллiонсан 1933 воyn 92 мiл-
lion гектарöz 1938 воyn, jedinolichnikjaslön
әрновöйjas күнä кöңа плошщад чiнис таjо
жö кадколаст чöжнаc 15,7 мiллiон гектар-
сан 600 сурс гектарöz, mödnogöñ kö әрно-
вöйjas став кöңа плошщадлөн 0,6 прöчентöz.
Ме ог нiin сорнiт техническoй культурајас
кунä кöңа плошщадjas јылыс, кöni jedinolich-
нöй овмөслыс рол ваjödöma нуль. Tödca,
сыыс кынä, мыj колхозjasын бтутвöма öni
18 мiллiон 800 сурс крестанскöй двор, möd-
ногдя kö став крестанскöй дворjasлыс 93,5
прöчентсö, рыболовецкöй да промысловc
колхозjas артавтöг.

Тајö лöд, мыj колхозјасöс окончател-
но закреплöма да юнмöдöма, а овмöслöн
социалстической система öни ем мијан щемле-
дөлелди зik öтi форма.

Сравните къ отчетнѣй кадколастыи
став културајас куза къа площађаслыг
двіженїе револуцијадъса кадколастыи къа
площађаслыг размѣрjакоd, то артмас
ташом картіна.

(Возможны различные локтевые номера)

(See also *Health Information*)

Отв. редактор ос ВЕЛКИЙ — И. ФИЛИППОВ